

Obraz polskiej wolności według marszałka nadwornego koronnego Łukasza Opalińskiego, 1648 r.

Prawdą jest, że nienawidzimy niewoli [...]; kochamy zaś wolność i, co jest z tym jednoznaczne, cenimy ową wolność, nie powiem: złotą, lecz bezcenną, która jest szczególnym darem ducha i nagrodą dobrego żywota. Szczęśliwiśmy z tego losu! Błogosławiona nasza ojczyzna z powodu tego daru Boga, a tym bardziej błogosławiona, im rzadszy u innych ludów ten klejnot, im mniej znany ten skarb [...]. Nie łupi nas żołnierz, nie gnębi poborca, władca nie uciska ani nie zmusza do ciężarów. Pobory, daniny, prawo majestatu – oto „jedyne zbrodnie tych, którzy od zbrodni są wolni” [...]. Donosiciele, rodzaj ludzi wynaleziony na nieszczęście ogółu, surowe kary, więzienia, wywołanie, wygnanie, a w końcu wyrok śmierci bez wysłuchania obrony – wszystko to nie jest nam znane, a równocześnie tego nienawidzimy. Zajmujemy się Rzeczpospolitą, gdy nam się tak podoba. Niezmuszani, bierzemy na się obowiązki, nie składamy ich bez przyczyny, choćby na rozkaz. Bezpiecznie możemy pędzić życie prywatne, sprawowanie urzędów nie naraża na żadną obawę [...]. Tak szczęśliwy pędzimy żywot, któremu niczego dodać nie można do pełni pomyślności, chyba wieczne trwanie.*

* wywołanie – podanie do publicznej wiadomości

Ł. Opaliński, *Wybór pism*, oprac. S. Grzeszczuk, przekł. R. Niemiec, K. Tyszkowski, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1959, s. 196–197.

Praca z materiałem

1. Wyjaśnij, jaką rolę w sarmatyzmie odgrywały wolność, przywileje i demokracja szlachecka. Odwołaj się do powyższego tekstu i wiedzy pozaźródłowej.
2. Przedstaw obraz Rzeczpospolitej opisany w powyższym tekście.
3. Oceń obiektywizm obrazu Rzeczpospolitej wyłaniającego się z cytowanego fragmentu.
4. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, omów zakres obowiązków marszałka nadwornego koronnego.
5. Jak rozumiesz sens zdania *Pobory, daniny, prawo majestatu – oto „jedyne zbrodnie tych, którzy od zbrodni są wolni”*? Uzasadnij odpowiedź.